Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto EU:n pitkän aikavälin maaseutuvisiosta – Vahvat, verkottuneet, selviytymiskykyiset ja vauraat maaseutualueet

Maa- ja metsätalousvaliokunta 22.9.2021

Taina Väre

Yleistä

- Komission tiedonanto EU:n pitkän aikavälin maaseutuvisiosta on tervetullut ja on tärkeää, että maaseutualueiden tulevaisuus ja elinvoiman kehittäminen on korkealla EU:n agendalla.
- On tärkeää, että maaseutualueiden ja siellä toimivien rooli on tunnistettu erityisesti EU:n vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä.
- EU:n pitkän aikavälin maaseutuvisio on kattava ja ottaa huomioon Euroopan maaseutualueiden erilaisuuden sekä EU:n sisällä että jäsenmaiden sisällä.

Maaseutusopimus ja maaseutua koskeva EU:n toimintasuunnitelma

- Visioon sisältyvä maaseutusopimus ja maaseutua koskeva EU:n toimintasuunnitelma ovat kannatettavia, mutta niiden suhdetta muihin ohjelmiin ja strategioihin tulisi jäsentää.
- Tiedonannossa olevat toimenpiteet ja ns. lippulaivahankkeet tarvitsevat konkretisointia sekä varsinaisten toimenpiteiden että niiden tavoitteiden ja vaikutusten osalta.
- Toimenpiteiden osalta tulee varmistaa, että jäsenvaltiot, alueet, kunnat ja kaupungit sekä muut toimijat maaseudulla pystyvät valitsemaan ja muokkaamaan kehittämistoimenpiteet paikalliset ja alueelliset tarpeet ja mahdollisuudet huomioiden.
- Ehdotusten jatkovalmistelussa ja toimeenpanossa tulee varmistaa rahoitusvälineiden yhdensuuntaisuus, välttää päällekkäisyyksiä ja turhaa hallinnollista taakkaa - sekä rahoitushakemuksia käsittelevien viranomaisten että hakijoiden näkökulmista.
- Lisäksi tulee varmistaa, että maaseutuvision toimeenpanossa voidaan hyödyntää olemassa olevat toimivat verkostot ja hyvät toimintamallit sekä EU:n että jäsenvaltioiden kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

Maaseudun neljä toiminta-aluetta- vahvempi, verkottunut, selviytymiskykyinen ja vauras maaseutu 1/2

- Vision ja toimintasuunnitelman neljä toiminta-aluetta kattavat ja huomioivat hyvin elinvoimaisen maaseudun kokonaisuuden sekä maaseudun **taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyyden tavoitteet.**

- Nämä neljä toiminta-aluetta **linkittyvät** tiiviisti toisiinsa ja tämä tulee huomioida myös toimintasuunnitelmassa ja toimeenpanossa sekä seurannassa ja vaikutusten arvioinnissa.

- Kuntaliitto yhtyy komission näkemykseen, että **digitaaliset yhteydet ovat yksi maaseutuvision kulmakivistä** ja nopeat ja toimintavarmat laajakaistayhteydet ovat perusedellytys maaseutualueiden työllisyyden ja elinvoiman lisäämiselle.

- Kuntaliitto pitää tärkeänä, että myös maaseutu on mukana digitalisaation kehityksessä ja pystyy hyödyntämään sen mahdollisuudet täysimääräisesti. Maaseudun digitaalinen infrastruktuuri edellyttää **julkista rahoitusta**, koska toimintavarmat tietoliikenneyhteydet eivät rakennu kaikkialle markkinaehtoisesti.

- **Toimintavarmoilla tietoliikenneyhteyksillä** varmistetaan, että maaseudun asukkaat, yritykset ja julkisten palveluiden tuottajat ja käyttäjät pystyvät asumaan, elämään ja tekemään työtään sekä kehittämään toimintaansa. Etätyön lisääntyminen ja monipaikkaisuuden mahdollisuudet voivat vaikuttaa merkittävästi maaseudun elinvoimaan. Myös koulutuksen järjestämisen ja osaamisen kehittämisen osalta tarvitaan uusia toimintamalleja, jotka hyödyntävät mm. digitaalisia alustoja.

KUNTALIITTO

Maaseudun neljä toiminta-aluetta- vahvempi, verkottunut, selviytymiskykyinen ja vauras maaseutu 2/2

- Maaseutuvision toimenpiteiden osalta **älykkään sopeutumisen** keinoja väestöltään supistuvilla alueilla voisi nostaa enemmänkin esille.
- Maaseudulla, erityisesti harvaan asutulla maaseudulla, tarvitaan **palveluita ja toimintamalleja uudistavia keinoja**, joilla voidaan ennakoida, hallita ja vastata muutoksiin ja tuottaa esim. palveluita uusilla tavoilla sekä yhteistyön että digitaalisten mahdollisuuksien avulla.
- On tärkeää, että EU:n maaseutuvisiossa halutaan panostaa maatalouden ja elintarvikkeiden paikallisen jalostuksen ja lyhyiden toimitusketjujen kehittämiseen.
- Paikallinen elintarvikkeiden jatkojalostus ja esim. lähiruoka-mallien edistäminen sekä julkisissa ruokapalveluissa että esim. matkailussa vahvistavat sekä alueellista ja paikallista elinvoimaa että kansallista elintarvike- ja huoltovarmuutta.
- Elinvoimaisen maaseudun kannalta on tärkeää, että maa- ja metsätalouden kehittämisen lisäksi panostetaan myös muun maaseudulla olevan yritystoiminnan kehittämiseen ja uudistumiseen.
- **Monipuolinen elinkeinorakenne** vahvistaa maaseudun työllisyyttä, taloudellista kestävyyttä ja elinvoimaa ja mahdollistaa mm. uusien asukkaiden ja nuorten pysymistä ja asettumista maaseudulle. Myös uudet toimialat, joiden mahdollisuus sijoittua maaseudulle digitalisaation ja etätyön myötä, vahvistavat ja uudistavat maaseudun elinvoimaa.

EU:n maaseudun seurantakeskus

- Ehdotus EU:n maaseudun seurantakeskuksen perustamisesta on kiinnostava, mutta vaatii lisätietoja erityisesti rahoituksen ja hallinnon osalta.
- Kuten muissakin maaseutuvision toimenpiteissä, myös seurannan ja ehdotetun seurantakeskuksen osalta tulee hyödyntää olemassa olevat järjestelmät ja verkostot, mm. Euroopan maaseutuverkoston ja kansallisten maaseutuverkostojen hyvät toimintamallit ja panostaa niiden kehittämiseen, jotta maaseutuvision, eri ohjelmien ja rahoitusvälineiden vaikutusten seuranta tuottaa **vertailukelpoista aineistoa ja tietoa**.
- Ehdotus seurantakeskuksesta ei saa aiheuttaa uusia tiedonkeruuvelvoitteita eikä lisätä viranomaisten eikä hakijoiden hallinnollista taakkaa vaan seurantatiedon kerääminen tulisi toteuttaa olemassa olevien tiedonkeruukanavien kautta, niitä tarkoituksenmukaisesti kehittämällä.

Maaseutuvaikutusten arviointi

- Kuntaliitto kannattaa komission ehdotusta maaseutuvaikutusten arvioinnin käyttöönottamisesta ja edistämisestä.
- Kuntaliitto on hyödyntänyt ja edistänyt maaseutuvaikutusten arviointimenetelmää (MVA) mm. kuntaliitosselvitysten ja sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä.
- Maaseutuvaikutusten arvioinnin menetelmät on todettu toimiviksi välineiksi asukkaiden ja toimijoiden osallistamisessa ja kuulemisessa ja erilaisten vaihtoehtoisten ratkaisujen ennakkoarvioinnissa.

Taina Väre, erityisasiantuntija
Taina.vare@kuntaliitto.fi

CC BY